

Rynket rose (*Rosa rugosa*)

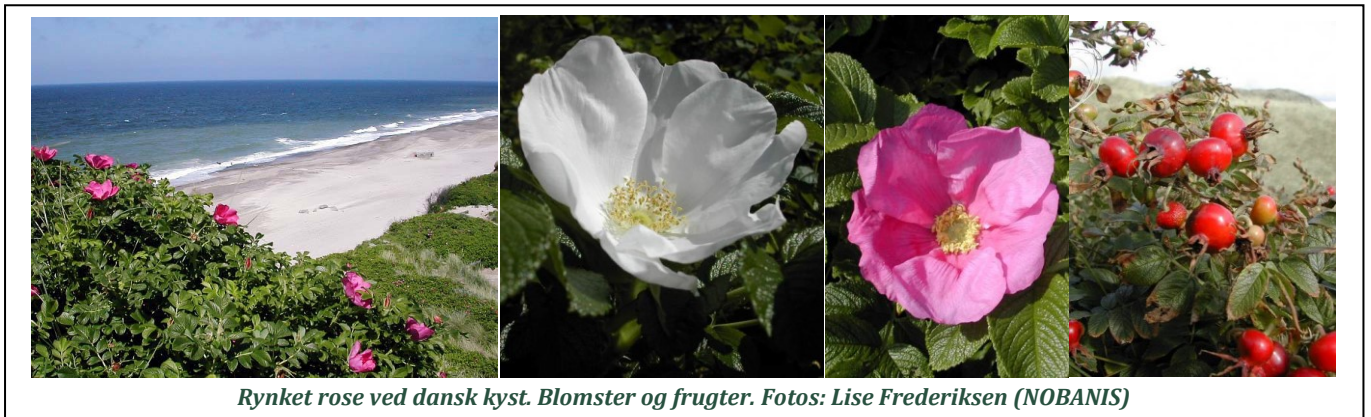
Videnskabeligt navn: *Rosa rugosa*

Synonymer: *Rosa ferox*, *Rosa regeliana*

Kaldenavn: Rynket rose

Status i Danmark: Invasiv²¹

Omfattet af: Den nationale liste over invasive arter²⁰

Rynket rose ved dansk kyst. Blomster og frugter. Fotos: Lise Frederiksen (NOBANIS)

Beskrivelse

Rynket rose er en 0,3-2,5 meter høj busk. Rodnettet er vidtstrakt, og den sætter mange rodskud og danner tætte bestande. Stængelen har talrige torne af forskellig længde. Bladene har fem småblade, er savtakkeede, groft rynkede, brede og skinnende mørkegrønne. De er glatte på oversiden, mens undersiden er klæbrig og tæthåret. Blomsterne, der sidder 1-3 sammen, har fem rosa eller hvide kronblade. Blomsterne er 6-9 cm brede. De er insektbestøvede og blomstrer fra juni til september. Bægerbladene er helrandede og uden sideflige. Hybenfrugterne er røde, fladtrykt kugleformede med en diameter på 2-3 cm^{1,2,3,4}.

Forvekslingsmuligheder

Rynket rose kan forveksles med flere andre arter af rose bl.a. Kamtchatka-rose (*Rosa rugosa* var. *kamtchatica*), klitrose (*Rosa pimpinellifolia*), blød filt-rose (*Rosa villosa* ssp. *mollis*) og hunderose (*Rosa canina*). Især Kamtchatka-rose ligner rynket rose, men er dog lidt spinklere, bladene er mere lysegrønne og tornene er grovere overalt hårede (kræver lup). Klitrose er betydelig lavere (0,2-1 m), har enligt siddende cremet hvide, 2-4 cm brede blomster og 9 småblade. Hyben er små (ca. 1 cm), kuglerunde og brunsorte. Blød filtrose er lavere (0,5-1,3 m) og mere spinkel end rynket rose, har mindre blåduggede blade med runde småblade, samt mindre blomster. Hunderose danner store åbne buske, der er 1,5-4 m høje, med bøjede grene og brede og kraftige, moderat tilbagebøjede torne. Hyben er aflange og slankhalsede^{1,3,4}.

Spredningsvej og udbredelse

Rynket rose er hjemmehørende i Østasien og Alaska⁵. Rynket rose er indført til Europa i slutningen af 1700-tallet som prydblade og har været dyrket i Danmark siden 1800-tallet som prydblade og er

senere plantet til kystsikring, i vildtremiser, langs veje og som læ-plantning. En vigtig spredning til kystområder er sandsynligvis plantningerne i sommerhusområder, hvor det særligt i 1950'erne blev anbefalet at plante den robuste og velduftende plante^{3,5}. Herfra har den bredt sig ud i naturen. Ældste, angiveligt forvildede fund er fra Rungsted 1912. Planten spreder sig effektivt lokalt ved rodskud og over længere afstande med fugle, der spiser hyben, og også med hyben, der flyder på vand⁵. Frugternes evne til at flyde betyder at de af vind og havstrømme kan transporteres over større afstande. Den er i dag almindelig over hele landet, dog hyppigst i Jylland, og overalt langs kysterne⁵. Arten er registreret i 96,7% af Atlas Flora Danica ruderne⁵. Rynket rose er opført på den nationale liste over invasive arter og det er således ikke tilladt at handle eller plante rynket rose. Man håber således at dette kan være med til at reducere spredningen fx i sommerhusområder.

Datagrundlag for artens invasive status i Danmark

Vi benytter en skala fra 0-3 til at vurdere arterne i forhold til de seks parametre spredningspotentiale, levestedets bevarings- og naturværdi, påvirkningen på hjemmehørende arter, påvirkning på økosystemfunktioner, økonomiske effekter og helbredseffekter. 0 svarer til ingen, 1 svarer til lav, 2 svarer til middel og 3 svarer til høj påvirkning. Kvaliteten af data, der ligger til grund for vurderingen, angives på en firetrins skala: meget sikker (empiriske, kvantitative data for arten), sikker (overvejende kvalitative data for arten), middel (udelukkende kvalitative data), usikker (få eller ingen data).

	Sprednings- potentiale	Levestedets bevarings- og naturværdi	Påvirkning af hjemme- hørende arter	Påvirkning af økosystem- funktioner	Økonomiske effekter	Helbreds- effekter
Score	3	3	3	3	3	0
Datakvalitet	Meget sikker	Meget sikker	Meget sikker	Meget sikker	Meget sikker	Meget sikker

Spredningspotentiale: 3 (høj). Spredningspotentialet for rynket rose er vurderet til høj. Arten spreder sig både med frø og vegetativt via rodskud. Frøene spredes med vind, vand og dyr, især fugle, der spiser frugterne. Spredningen af rynket rose til nye habitater er dokumenteret at være begrænset af frøspredningen og etableringen er i nogen grad afhængig af forstyrrelser, der åbner vegetationen i modtagersamfundet^{6,9}. Hybenfrugterne flyder let i vand og kan flyde i op til 10 måneder i såvel salt- som ferskvand. Herefter opløses hybenet, men da selve frøene kan overleve og flyde i sig selv, er levetiden i vand endnu længere^{4,7}. Et hyben indeholder mellem 60 og 120 frø og en plante kan sprede 600-1300 frø per kvadratmeter^{4,7}. Frøene kan overleve i jorden i flere år⁴.

Levestedets bevarings- og naturværdi: 3 (høj). Levestedets bevarings- og naturværdi for rynket rose er vurderet til høj. Rynket rose er den mest udbredte invasive art i Danmark og er registreret i 14 ud af de 18 lysåbne naturtyper, der overvåges i NOVANA, herunder sårbare og truede naturtyper som strandoverdrev, strandenge, klitheder og andre kysthabitater⁸. Hyppigheden har været stigende i perioden 2004 til 2014¹⁰ og arten er sandsynligvis fortsat under udbredelse.

Påvirkning af hjemmehørende arter: 3 (høj). Påvirkningen af hjemmehørende arter er for rynket rose vurderet til høj. Når rynket rose invaderer et habitat og spreder sig, sker der en kraftig reduktion i mængden af lys under planten og den skygger hjemmehørende arter ud¹¹. Rynket rose påvirker hjemmehørende arter i høj grad, da den vokser hurtigt og tæt og derved skygger andre planter ihjel. Det resulterer i nedgang i forekomst og tæthed af hjemmehørende plantearter^{11,12}. I Thy anses arten for en trussel mod rødlistede og fredede planter som fx skotsk lostilk (*Ligusticum scoticum*) og strand-snerle (*Calystegia soldanella*)¹³. Den kan desuden danne hybrider med bl.a. blød filtrose (*Rosa villosa*

ssp. *mollis*) og er derved en trussel for arten¹⁴. Rynket rose kan også forringe ynglebiodiver for fugle, fx hvor kyster med rullestensstrande, der er en foretrukket ynglebiodiver for lille præstekrave og dværg-terne, invaderes af rynket rose¹⁵.

Påvirkning af økosystemfunktioner: 3 (høj). Påvirkningen af økosystemfunktioner er vurderet til høj for rynket rose. Ud over reduktionen af lystilgængeligheden påvirker rynket rose pH, der reduceres, og øger næringsstofindholdet i jorden til fordel for nitrofile arter¹¹. Rynket rose ændrer desuden landskabet, da det næringsfattige, sandede kystlandskab mere eller mindre forsvinder i de tætte homogene rosenkrat¹⁶.

Økonomiske effekter: 3 (høj). De økonomiske effekter af rynket rose er vurderet til høj, idet de anslåede omkostninger til bekæmpelse er væsentlige, omend de er mindre end til bekæmpelse af fx Japan-pileurt¹⁶. Planten er så udbredt, at udryddelse ikke længere betragtes som praktisk eller økonomisk muligt¹⁷. I stedet forsøger man at begrænse den gennem målrettet indsats. Man kan bekæmpe den mekanisk (slåning, opgravning, harvning etc.), kemisk med sprøjtning og ved græsning^{17,18}.

Helbredseffekter: 0 (ingen). Der er ingen negative helbredseffekter for mennesker af rynket rose.

Kilder

- ¹ Mossberg, B., Stenberg, L. 2003. Den nye nordiske flora. Gyldendal.
- ² Jensen, J.K., Svart, H.E. 2008. Invasive planter - uønskede planter. Natur og Museum 3.
- ³ Hansen, K. 1991. Dansk feltflora. Gyldendal, København.
- ⁴ Miljøministeriet. Rynket rose – hyben. *Rosa rugosa*. <https://mst.dk/natur-vand/natur/artsleksikon/froeplanter/rynketed-rose-hyben/> (besøgt 28. april 2022).
- ⁵ Harvig, P. 2015. Atlas Flora Danica. Gyldendal, København.
- ⁶ Kollmann, J., Frederiksen, L., Vestergaard, P., Bruun, H.H. 2007. Limiting factors for seedling emergence and establishment of the invasive non-native *Rosa rugosa* in a coastal dune system. *Biological Invasions* 9, 31-42.
- ⁷ Bruun, H.H. 2006. Rynket rose – almen introduktion til artens biologi og udbredelse. Kap. 4.1 i Weidema, I. Ravn, H.P., Vestergaard, P., Johnsen, I., Svart, H.E. (eds.) Rynket rose (*Rosa rugosa*) i Danmark. Rapport fra workshop på Biologisk Institut, Københavns Universitet, 5.-6. sep. 2006. http://www.skovognatur.dk/Emne/Naturbeskyttelse/invasivearter/Rose_workshop.
- ⁸ Bruus, M., Damgaard, C., Nielsen, K.E., Nygaard, B. og Strandberg, B. 2007: Terrestriske naturtyper 2006. NOVANA. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. Faglig rapport fra DMU 643, 70s. <http://www.dmu.dk/Pub/FR643.pdf>.
- ⁹ Jørgensen R.H., Kollmann J. 2009. Invasion of coastal dunes by alien shrub *Rosa rugosa* is associated with roads, tracks and houses. *Flora* 204: 289-297.
- ¹⁰ Damgaard, C., Nygaard, B., Ejrnæs, R., Bruus, M., Strandberg, B., Strandberg, M., Timmermann, A. og Ehlers B. K. 2019. Has the frequency of higher plants stabilized? Results from a long-term monitoring program of Danish habitats. *Applied Vegetation Science* 22:292-299.
- ¹¹ Iserman, M. 2006. Impact of *Rosa rugosa* on dune ecosystems at the German North Sea coast – in comparison with *Hippophaë rhamnoides*. Kap. 6.1 i Weidema, I. Ravn, H.P., Vestergaard, P., Johnsen, I., Svart, H.E. (eds.) Rynket rose (*Rosa rugosa*) i Danmark. Rapport fra workshop på Biologisk Institut, Københavns Universitet, 5.-6. sep. 2006. http://www.skovognatur.dk/Emne/Naturbeskyttelse/invasivearter/Rose_workshop.
- ¹² Ejrnæs, R., Strandberg, B. 2006. Registrering af *Rosa rugosa* i EU Habitatområder. Kap. 5.2 i Weidema, I. Ravn, H.P., Vestergaard, P., Johnsen, I., Svart, H.E. (eds.) Rynket rose (*Rosa rugosa*) i Danmark. Rapport fra workshop på Biologisk Institut, Københavns Universitet, 5.-6. sep. 2006. http://www.skovognatur.dk/Emne/Naturbeskyttelse/invasivearter/Rose_workshop.
- ¹³ Stobberup, A., Søndergaard H., Kristensen, H.S. 2008. Rynket rose's (*Rosa rugosa*) udbredelse og spredningshastighed i det vestlige Thy. <https://naturstyrelsen.dk/media/nst/66922/RugosaThy2008.pdf>.

- ¹⁴ Kellner, A., Ritz, C.M., Wisserman, V. 2012. Hybridization with invasive *Rosa rugosa* threatens the genetic integrity of native *Rosa mollis*. *Botanical Journal of the Linnean Society* 170(3), 472-484.
- ¹⁵ Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen, Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet 2004. Beskyt den vilde flora langs kysterne – Rynket rose og andre indførte planter udrydder oprindelige og værdifulde plantesamfund. <https://naturstyrelsen.dk/media/243017/beskyt-den-vilde-flora-langs-kysterne-2008.pdf>.
- ¹⁶ Det Økonomiske Råd. 2014. Økonomi og miljø. Kap. III. Baggrundsnotater http://www.dors.dk/files/media/rapporter/2014/m14/baggrundsnotat_omk_invasive_arter.pdf.
- ¹⁷ Weidema, I. Ravn, H.P., Vestergaard, P., Johnsen, I., Svart, H.E. (eds.) 2006. Rynket rose (*Rosa rugosa*) i Danmark. Rapport fra workshop på Biologisk Institut, Københavns Universitet, 5.-6. sep. 2006. http://www.skovognatur.dk/Emne/Naturbeskyttelse/invasivearter/Rose_workshop.
- ¹⁸ Miljøministeriet. Rynket rose. Vejledning til bekæmpelse af rynket rose. <https://mst.dk/natur-vand/natur/invasive-arter/hvad-kan-du-selv-goere-invasive-arter/bekaempelse-af-rynket-rose-uden-brug-af-pesticider/> (besøgt 28. april 2022).
- ¹⁹ Miljøstyrelsen 2017. Handlingsplan mod invasive arter. Miljø- og Fødevareministeriet, Miljøstyrelsen.
- ²⁰ Bekendtgørelse om forebyggelse og håndtering af introduktion og spredning af invasive ikkehjemmehørende arter på EU-listen og om en national liste med handelsforbud m.v. over for invasive arter (BEK nr. 1285 af 12/11/2018) <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2018/1285>.
- ²¹ Arter.dk, art: Rynket rose – *Rosa rugosa*. <https://arter.dk/taxa/taxon/details/29072cf9-f785-ea11-aa77-501ac539d1ea>.